

3 augusti 2010

Dyslexiprojektet – Allt genast

Förstudie Nollanalys

1. Inledning – bakgrund

I högre grad än tidigare används talböcker och anpassade medier också av personer med läs- och skrivsvårigheter. Man brukar idag uppskatta att målgruppen är betydligt högre än tidigare och i själva verket utgörs av uppskattningsvis ca 8-10% av landets befolkning. För Östergötlands del skulle det i så fall innebära att det finns omkring 40 000 personer som är talboksberättigade och många av dem är barn och ungdomar.

Idag nås bara en mindre del av den talboksberättigade befolkningen av talboksservice. Samma förhållande råder i Östergötland. Projektet *Allt genast* syftar till att vi i Östergötland, med hjälp av ny teknik, vill bidra till att ännu fler talboksberättigade får ta del av läsning och upplevelser. Vi vill nå inte bara de som kan ta sig till det fysiska biblioteket utan också tillgängliggöra talböcker genom biblioteket hemifrån, 24 timmar om dygnet.

Vi räknar med att projektet kommer att starta i början av september. Som en upptakt till projektet kommer Länsbibliotek Östergötland att göra en förstudie och en s.k. nollanalys, dels för ta reda på vilka frågor som ska beaktas i projektet och se behov av teknisk och praktisk hjälp innan projektet startar och dels för att kunna mäta resultatet av projektet. Resultatet av förstudien och nollanalysen presenteras nedan.

Det här är ett samarbetsprojekt mellan Länsbibliotek Östergötland, Biblioteken i Östergötland, Dyslexiförbundet FMLS i Östergötlands län och Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB). Andra föreningar kan tillkomma. Länsbibliotek Östergötland är tänkt att vara projektägare och i samarbete med övriga samarbetspartners se till att göra det möjligt för alla talboksberättigade östgötar att hemifrån kunna ladda ner talböcker i DAISY-format från TPB:s digitala arkiv. Ytterligare samarbetspartners finns i våra redan pågående befintliga projekt.

2. Syfte för det planerade projektet

Det breda och övergripande syftet och målet med projektet är att göra det möjligt för alla talboksberättigade östgötar att hemifrån kunna ladda ner talböcker i DAISY-format från TPB:s digitala arkiv.

Ett syfte är också att all personal ska ha kunskap och kompetens för att kunna arbeta handledande såväl gentemot förmedlare som till talboksberättigade låntagare.

Under höstens dyslexivecka vill vi genomföra en marknadsföringskampanj för att nå olika målgrupper med information och skapa läslust.

Vi hoppas att på detta sätt lättare nå fram till alla dyslektiker oavsett bakgrund, kön och ålder. Vi ser detta som ett pilotprojekt där vi vill förverkliga och genomföra att fler individer än idag ska få tillgång till läsning och läsupplevelser och på så sätt vara delaktiga i ett demokratiskt samhälle.

3. Mål för det planerade projektet

Projektet kommer att öka tillgängligheten till talböcker, biblioteken kommer att nå fler individer och många kommer att kunna ladda ner talböcker själva. Det ger också individen själv möjlighet att utforska det rika mediebestånd som finns. Det ökar också individens integritet vid lånesituationen.

4. Målgrupp för projektet

Huvudsaklig målgrupp för projektet är den breda allmänheten som är talboksberättigad. Det innebär att målgruppen är både de som idag läser talböcker och de som ännu inte läser talböcker men som är talboksberättigade. En stor del av målgruppen är de som vi idag inte når.

Utifrån det övergripande målet kommer biblioteken få beskriva hur de vill arbeta i mindre projekt och vilka de vill samarbeta med. I dessa mindre delprojekt kommer förmodligen målgrupperna att tydligare framträda. Exempel på målgrupper här är människor med annat språk än svenska, barn och unga. Man kan också tänka att målgruppen kan var olika yrkeskategorier där det inom yrkesgruppen kan finnas dyslexi t.ex. personal inom restaurang, reklambransch och journalistik för att nämna tänkbara målgrupper.

Tillsammans med FMLS kan vi t.ex. nå vuxna. Det är också möjligt att definiera målgruppen genom att se den genom olika biblioteksverksamheter. Vi har då folkbiblioteket med sitt breda uppdrag, folkbibliotekens uppsökande verksamhet, Gymnasiebiblioteken med målgruppen gymnasieelever, grundskolebibliotek med grundskoleelever.

Tanken är att olika bibliotek ska få möjlighet till profilering, d.v.s. att ett bibliotek kan välja att ha starkt fokus på teknikdelen av projektet medan ett annat bibliotek väljer att arbeta mer med den uppsökande delen etc.

Hela projektet bygger på att människor har olika förutsättningar. Det ger målgruppen talboksberättigade tillgång till bibliotekets service utan att vara hänvisade och beroende av bibliotekets öppettider.

5. Kortfattat beskrivning av hur projektet ska genomföras

Projektet är tänkt att starta 1 september 2010 med att bibliotekscheferna + ytterligare en medhjälpare från respektive bibliotek deltar i en kickoff hos TPB. Det är tänkt att vara startskottet. Onsdagen 15 september sker också det första upptaktsmötet för länets personal. Dagen kommer att innehålla flera goda exempel från andra län. TPB deltar också.

Projektet kommer att genomföras genom mindre delprojekt i kommunerna där varje kommun får beskriva hur man vill genomföra marknadsföring och handledning gentemot målgruppen. Man kan välja att samarbeta med grundskolan, gymnasiet, fmls, invandrarföreningar etc.

Det planerade projektet har också kopplingar till andra regionala projekt som pågår i Östergötland. Sannolikt innebär det redan gjorda förankringsarbete att genomförandet av dyslexiprojektet underlättas.

De pågående projekt som åsyftas är projektet *Biblioteken som lärmiljöer* där syftet är att utveckla bibliotekens möjligheter att stödja östgötarnas livslånga lärande och bredda rollen i lokalsamhället. En viktig del är att utveckla samarbetet med studieförbund, föreningar och andra kommunala verksamheter för att nå nya användargrupper och vidareutveckla servicen till den enskilde. Det pågående projektet har flera inriktningar bl.a. hur biblioteken kan stödja vuxna med läs- och skrivsvårigheter.

Det andra projektet är *Bokens alla sidor* där målgruppen är barn och ungdomar. Här kan också beröringspunkter finnas när det gäller rätten till upplevelser för barn och ungdomare av boken och andra kulturella upplevelser.

Vi har också ett projekt som vänder sig till människor med annat språk än svenska. Här har vi anställt arabisktalande biblioteksvårdar. Också i denna målgrupp bör man kunna hitta dyslektiker.

6. Vad kommer projektet att leda till

Projektet kommer att öka tillgängligheten till talböcker, biblioteken kommer att nå fler individer och många kommer att kunna ladda ner talböcker själva. Det ger också individen själv möjlighet att utforska det rika mediebestånd som finns. Det ökar också individens integritet vid lånesituationen.

För detta utvecklingsprojekt söks projektmedel för ett år. Därefter är det meningen att arbetet ska komma att handla om läsfrämjande insatser. Det här är ett införandeprojekt som handlar om att initiera ett nytt sätt att arbeta.

Efter implementeringsprocessen är förhoppningen att arbetet ska vara mer självgående och frigöra utrymme och resurser så att arbetet med läsfrämjande åtgärder kan intensifieras för den målgrupp som projektet avser.

7. Kortfattad riskanalys

1. Ett eventuellt hinder för att nå projektets mål skulle kunna vara om Talboks- och punktskriftsbiblioteket inte lyckas med att tekniskt ge åtkomst till det digitala arkivet för målgruppen som projektet vänder sig till.

Beredskap: att använda andra alternativa tekniska nedladdningar, t.ex. genom nedladdningsstationer.

2. Ett annat hinder för den enskilde kan vara den teknik som finns i bostaden. Här är det viktigt att den digitala nedladdningen fungerar i den tekniska miljön som redan finns t.ex. i mobiltelefonen.

Beredskap: viktigt att personalen på biblioteken kan hantera nedladdning.

3. Målgruppen är svår att nå.

Beredskap: projektet syftar till att nå dem. Bra marknadsföring. Förankring hos nyckelpersoner. Koppling till biblioteksplaner.

Generellt för att förhindra ”grus i maskineriet” är det viktigt att:

1. Alla blir delaktiga i arbetet så det inte bara hänger på en eller några personer.
2. Tydlig marknadsföring, gott bemötande och goda relationer till förmedlare och användare
3. Checklista.
4. Att syfte och mål med projektet kopplas till måldokument.
5. Utforma tekniska manualer, pressmeddelande etc. som biblioteken kan ha nytta av.

9. Uppföljning och utvärdering av projektet

Efter projektidens utgång ska en uppföljning göras där man jämför med resultaten från nollanalysen. Projektrapport tillgängliggörs i tryckt form och på webben.

En hemsida skapas för projektet hos Länsbibliotek Östergötland. Nedladdningar för talboksberättigade ska kunna göras via vår regionala biblioteksportal som riktar sig till allmänheten och via kommunbiblioteks webbplatser.

Nollanalys 2009 – Östergötland

I nollanalysen kommer vi att se på frågor som: hur många talböcker som går ut via post idag, hur stor talboksutlåningen är, hur stor ljudboksutlåningen är idag, hur mycket tid som går åt till nedladdning och bränning, hur många talbokslåntagare som finns registrerade, vilken andel utgör boken kommer, ålderssegment, vilken form av funktionsnedsättning det handlar om finns inte registrerat hos biblioteken.

Total talboksutlåning i länet:	60 000 (KUR år2009)
Totalt bestånd i länet:	27 000 (KUR år2009)
Totalt nyförvärv i länet:	5 000 (KUR år2009)
Totalt antal aktiva låntagare i länet:	117 000 (KUR år2009)
Totalt antal aktiva registrerade talbokslåntagare i länet:	2 209 (bilaga 1)
Totalt antal aktiva talbokslåntagare med hemsändning i länet:	1 000 (KUR år2009)
Totalt antal talböcker i länet som skickas via post:	9 329 (bilaga1)
Antal nedladdningar i länet:	
Folkbibliotek (inkl mediecentr. i Norrk. 47 st)	4 845
Skol- och gymnasiebibliotek	266
Linköpings universitetsbibliotek	1 008
Länsbibliotek Östergötland	11
Totalt antal nedladdningar	6 130 (TPBår2009)
Antal bränning i länet:	4 752 (bilaga1)
Uppskattad tidsåtgång för att iordningställa talboken för utlån: (nedladdning, bränning, katalog, emballage, uppsatt på hyllan)	15 min. (bilaga1)
Ålderssegment i länet(aktiva registrerade talbokslåntagare):	se bilaga 1, blad 2
Total ljudboksutlåning i länet:	205 000 (KUR år2009)
Totalt bestånd av ljudböcker i länet:	32 000 (KUR år2009)
Totalt nyförvärv av ljudböcker i länet:	16 600 (KUR år2009)
Total utlåning/nedladdningar av e-böcker/ljudböcker i länet:	12 218 (Elibår2009)
Totalt antal fjärrlån av talböcker i länet:	1 596 (bilaga 1)

Rolf Holm
Länsbibliotek Östergötland